

Eyvah, yine mi kitap!

sında ise bu gelinen yerin ayrıntıları gibi kitapla kurulan ilişki de çok boyutlu okumalar sunuyor. Ek olarak, çocuklarla ilgili her şeyin satırlara sızması da oldukça etkileyici. Eyvah Kitap öykülerin içinde hepsini zaten anlatıyor ya, bir de ben çocuk okuyucu kitlesini, demek ki gelecekteki yetişkin okuru yitirmenin nedenlerini kendi açımdan da özetlemek istiyorum:

• Çocuğun baskı, zorlama ve yaptırımlara maruz kalması ya da yanlış seçimler nedeniyle kitaplardan soğuması.

• Ticari açıdan en kârlı alan olan çocuk kitapları yayıncılığının, ilk hedefi ticaret olan yayınevleri ve yaygın dağıtım ağlarıyla pazarlama şirketleri üzerindeki çekici etkisi. Bu yayınevlerinin çocuk gelişimi hakkında bilgisi olmayan, dahası bunu önemsemeyen yetersiz yazarlar, ressamlar ve editörlerle çalışması. Bu tür ticari yayınevlerinin okullardaki pazarlamadaki başarısı/dayatması... Dil ve kişilik gelişimini, edebiyat zevkini baltalayan konu seçimleri, işlenişlerdeki yavanlık, tutarsızlık, kavramların yanlış kullanılması, bilgi hataları, korku şiddet ve yanlış işlenmiş cinsellik öğeleri... Özellikle okul öncesi kitaplarında kavram gelişimi gibi temel amaçların hikâyelere işlenmesi, alanın kurallarına uyulması, müfredata uygun olarak tasarlanması gerekirken kitapların bu tür bir özenden yoksun kalması.

• Okumanın kişisel beğenilere, tercihlere, ihtiyaçlara dönük olarak belirlenmesi gerektiğinin gözardı edilmesi. Henüz tek başına seçim yapma olanağı olmayan çocuğun sevmediği kitapların dayatılması: 'Önce evdekileri bir oku da...'

• Seviyeye uygun olmayan kitapların çocuğun gelişimine zarar vermesi. Henüz ulaşmadığı bir aşamanın kitaplarıyla bütün kitaplardan soğuması, kitabın ilk çağrışımının sıkıcılık, mecburiyet sözcükleriyle özdeşleşmesi, ama bu arada kitap okumak gerektiği de bilindiği için eziklik, yetersizlik duygularının giderek gizli bir nefrete dönüşmesi. Çocuk severek klasiklere, ağır yetişkin edebiyatı ürünlerine yönelmişse; kendi yaş döneminden çıkararak yaşatlarıyla uyumsuzlaşması, giderek sosyal sorunlarının artması ve yalnız kalması,

bu arada da daha üst yaşlardaki sorunlarla ya da hazlarla ilgilenirken kendi çağında, o aşamada halletmesi gereken sorunlarla mücadelenin ve o yaşta duyulacak hazların kaçırılması.

Kısacası çocukların 'Eyvah Kitap!' demek için pek çok nedeni var ve Mine Soysal bütün bunları çocukların dilinden aktarmakla asıl söz sahibinin kim olduğunu da

ortaya koyuyor. 'Eyvah Kitap'ın zevkle okunacak, edebi kalitesi yüksek bir çalışma olduğunu düşünmenin yanı sıra araştırmacılar için de iyi bir kaynak kitap olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Tüm doğumgünü hediyeleri içinde en çok dudak bükmeye sebep olan kitapların daha çok çocuk için 'Yaşasın Kitap' olması ve zevkle, hevesle karşılanması umuduyla...

Günişığı Kitaplığı'ndan çıkan 'Eyvah Kitap', Mine Soysal imzasını taşıyor ve çocukların kitapla olan ilişkilerini kendi ağızlarından anlatıyor. İyi haber şu ki, kitap okumayı sevmeyen çocuklar için bile durum ümitsiz görünmüyor.

ÖZLEM SEZER

Öğrenmenin yaşı yoksa da, piyano çalmayı öğrenmek için parmakların sertleşip kemikleşmesini beklemenin ve en önemlisi alışkanlık, giderek tavır kazanmak için geç kalmanın da âlemi yok. Ahlanıp vahlanıp duruyoruz hep birlikte: Televizyon bilmüşleri, okumayan bir toplumda yaşamaktan azap duyan, ayrıca emeğinin karşılığını alamadığı için gizli gizli kinlenen yazarlar, okumuyorlar ki diye habire şikâyet eden ama 'maaşı yeterli olmadığı için' kendisi hiç okumayan öğretmenler ve bu lafa başını sallayan herkes. İyi de okumayan bir toplum olmanın eziyetini nasıl yüklendik biz? Söylenen çok şey var ama ben bir dalgınlıktan söz etmek istiyorum yalnızca: Çocuklukta nefret ettirilen, yanlış tanıtılan kitaplar, birdenbire hem de alışkanlık düzeyinde insan yaşamının nasıl bir parçası olacak? Örneğin ders kitaplarındaki o korkunç şiirlerden sonra şiiire soğukluğun tuhaf bir yanı var mı?

Zaten hiç okumayanlara çok şey söyleniyor ya, ben özellikle okuyan kesime ulaşmak istedim. Çünkü sonsuz okuma hevesleri içinde zamanımız kalmadığı için ihmal ettiğimiz çocuk edebiyatı, bizi etkisi derin yanlışlara sürüklüyor. Ki çocuk kitaplarıyla haşır neşir olmadan önce ben de yeğenime epeyce kötülük yaptım. İki yaşında kavram gelişimini oturtmak yerine Yunan Mitolojisi üzerine analizler yapan çocuk, okula başladığında 'Oya koş!' 'Ali topu tut!' demeyi reddetti haliyle. Kendine uygun bir dünya kurmayı, özgürlüğü, eleştirmeyi, analiz etmeyi ve iyi şiiri de öğrendi ama okula başladığında hepsi onun sistemin dışına itilmesine neden oldu. Kendi tarihime baktığımda da bir tuhaflik seziyorum. Evde yalnızca onlar olduğu için belki ben de ilkokulu bitirmeden en az elli tane *Shakespeare*, *Euripides*, Yunan Klasikleri vs. okumuştum. Otuzumdan sonra da üç yaş için yazılan kitapların en heyecanlı müdavimlerinden oldum. İlkokulda eski Yunan'ı, Rus Klasiklerini çok iyi biliyordum da, *Behrengi*'nin, *Yalvaç Ural*'ın adını bile duymamıştım. Her yaşta çok güzel ama *Müzik Satan Çocuklar*'ı o çağda okumamış olmak ne acı bir kayıp... Babam, çocuklar *Jack London* okur demişti. Ben de diğerlerinden farkını anlamasam da, onu çocuklar için yazan tek romancı sanıyordum. Okulda Cin Ali dışında, bir de çok şükür ki masal kitaplarım da olmuştu, haksızlık etmeyelim şimdi... Her neyse, bu konuda verilebilecek çok örnek var ve pek çok da hikâye...

Sahi okuma hikâyelerimizi anlatırken, kendimizle ilgili ne çok şey anlatıyoruz. Gevezelik etmeyeyim diye söylemiyorum, gözümün önüne pek çok görüntü, kalbimin kıyıcığına ince ince sızlayan dalgalar ve peşinden koşup gitmek istediğim pek

çok sevinç geliyor. *Mine Soysal*'ın Günişığı Kitaplığı'ndan çıkan *'Eyvah Kitap'* adlı çalışmasını okumadan önce, bu hikâyelerin bu kadar tatlı, akıcı, sevimli, bir sızlatan, bir gülümseten, bir düşündürten bir dille anlatılabileceğini hayal edememiştim. İyi bir yazar ve yayıncı olan *Mine Soysal*, meğer aynı zamanda iyi bir sabır işçisiymiş. On yıl boyunca kırk bin öğrenciyle sohbet edip otuz üç hikâyeyi ince bir elekten geçirip üstelik böyle bir lezzette sunmak dil ısırtıyor ne olsa. Öyle de ince bir dil işçiliği var ki, çocukların yalnızca kitap okuma alışkanlığı edinmesindeki engelleri ya da kitapla kurduğu ilişkiyi değil; ailelerinde neler olup bittiğini, arkadaşlarıyla kurdukları ilişkiyi, hayata bakışlarını, zamanın neleri saklı tutup neleri değiştirdiğini ve daha pek çok şeyi öğreniyoruz onlardan. Kitaptaki öykülerin gerçek kahramanları, arka kapakta şöyle tanıtılıyor:

'Bu kitaptaki öyküleri anlatanlar: Klasikler'den nefret ettiğini sananlar. Sürekli, 'Odana git, kitabımı oku!' denenler. Bilgisayarla kitap arasında seçime zorlananlar. Kitap okuduğu için 'karizmasının çizileceğinden' korkanlar. Yalnızca kitap okurken kendini iyi hissedenler. Ailesi hiç kitap okumazken, tatilde bile kitap okuması beklenenler. Sadece *'Harry Potter'* okumak isteyenler. Öğretmenin önerdiği kitapları 'iğrenç' bulanlar ve diğerleri...' Öykülerin hepsi ilginç, hepsi okumaya değer. Mesela bir zamanlar kitap okumayı seven 14 yaşındaki Okan, okumaktan soğutulmayı öyle güzel anlatıyor ki...

"Neden bilmem o zamanlar elime tutuşturdukları kitapların çoğu berbattı. Çok azını sonuna kadar okuyabiliyordum. Başladığım her kitapta tamam diyordum, bu seferki iyi gidecek, sık dişini! Nerdee?

Ortaya birdenbire 'konuşan çiçekler' ya da 'çevreci tavşanlar' falan çıkmıyor muydu, bende hemen ip kopardı. Genç olabilirim, ama aptal değilim. Ormanda yolunu kaybeden bir çocuğun karşısına çıkması gereken, ona doğal hayatı koruma derisi vermeyi aklına koymuş sevimli bir çevreci tavşan değil, en yakın yola nasıl çıkabileceğini anlatan 'irikiyim oduncu' falan olmalı bence. Ormanın karanlıklarında yaşayan ve çürümüş ot kokan acayip 'yosun adamlar' da çok işe yarar hani böyle durumlarda. Amcamın verdiği romanlarda vardı böyle yaratıklar... Bu yaz okudum onları, müthiş kitaplardı!... Bence kitaplarda şu mesaj verme işini biraz fazla abartıyorlar. Çocuklar aptal ya, onlara her şeyi en basit yoldan anlatmak istiyorlar. Biz nelerle ilgileniyoruz, kitaplar neleri anlatıyor? Hepsi çok sıkıcı! Dedim ya, bir zamanlar pek hevesliydim kitap okumaya. Sonra heves meves kalmadı bende, bıraktım."

'Heves' kelimesini özellikle önemsiyorum. Kitap okumanın cezası bile icat edildi ülkemizde de hevesin katlini önlemek için ancak üç beş idealistin çabası var. 'Kitap' sözcüğü bile irkiltiyor pek çoğunu. Sonuçta 'okul kitapları' derken de 'kitap' kelimesini kullanıyoruz ve o içler acısı kitapların üstüne bir de asıl okuma zevkini alacakları edebiyat kitaplarıyla da faşist bir yöntemle tanıştırmaları, geldiğimiz yeri gayet iyi açıklıyor. *Mine Soysal*'ın çalışma-

Mine Soysal'ın 'Eyvah Kitap' adlı çalışmasını okumadan önce, çocukların okumayı neden sevmediklerini böyle sevimli, bir sızlatan, bir gülümseten bir dille anlatılabileceğini hayal edememiştim.